

Kultūras ministrija

**Informatīvais ziņojums
par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu 2019. gadā**

Rīga, 2020.gada 29.maijā

Satura rādītājs

1. Vispārējā statistika	3
2. Romu integrācijas politikas pasākumu ietvara īstenošana un koordinācija	5
2.1. Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes darbība	6
2.2. Sadarbība ar pašvaldībām, romu kopienu un citām iesaistītajām pusēm	6
2.3. Situācijas apraksts un pasākumi izglītības jomā	11
2.4. Situācijas apraksts un pasākumi nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā ..	13
2.5. Situācijas apraksts un pasākumi veselības un mājokļa jomā	16
3. Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu NVO iniciatīvām	18
4. Informācija par romu integrācijas pasākumiem Latvijas pašvaldībās	19
5. Pasākumi cilvēktiesību un starpkultūru dialoga jomā	22
6. Dalība starptautisko organizāciju aktivitātēs un starptautiskā sadarbība	24

Saīsinājumi:

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
JSLP	Jelgavas Sociālo lietu pārvalde
JSPA	Jaunatnes starptautiskā programmu aģentūra
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskā organizācija
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SPKC	Slimību profilakses un kontroles centrs
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VM	Veselības ministrija

Informatīvais ziņojums par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu 2019.gadā (turpmāk – ziņojums) ir sagatavots saskaņā ar Romu integrācijas politikas īstenošanas un koordinācijas konsultatīvās padomes nolikuma 4.2.punktu (apstiprināts KM 2012.gada 6.jūlijā, Nr.6-4-18).

Ziņojums sagatavots, balstoties uz KM rīcībā esošo informāciju, kā arī līdzatbildīgo valsts institūciju (IZM, LM, VM, NVA, VIAA, SPKC, SIF), pašvaldību (Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Limbažu novada, Tukuma novada, Valmieras pilsētas, Ventspils pilsētas un Viļakas novada pašvaldības) un NVO sniegto informāciju.

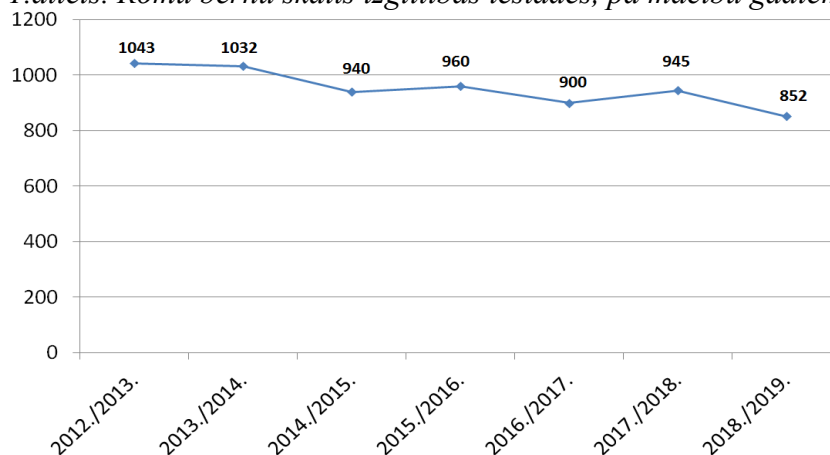
1. Vispārējā statistika.

Uz 2020.gada 1.janvāri Latvijā ir reģistrēti 6892 romu tautības cilvēki,¹ 95,5% no tiem ir Latvijas pilsoņi. Atbilstoši CSP datiem 2019.gadā Latvijā pastāvīgi dzīvoja 4 983 romu tautības cilvēki, kas ir par 99 cilvēkiem mazāk nekā 2018.gadā (5082 cilvēki). Daudzi romu tautības iedzīvotāji ir devušies uz ārvalstīm ekonomisku iemeslu dēļ un, tāpat kā liela daļa pārējo aizbraucēju, neregistrē šo faktu PMLP. Daļa no romu iedzīvotājiem nenorāda savu tautību pasē. Saskaņā ar minētajiem statistikas datiem pēdējo piecu gadu laikā Latvijā ir novērojams romu iedzīvotāju skaita samazinājums.

¹ Tostarp 6 678 reģistrēti kā čigāni un 214 kā čigāni (romi). Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. PMLP, 2020. (Skatīts 31.03.2020.)
https://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD_2020.pdf

IZM apkopotie monitoringa dati liecina, ka 2018./2019. mācību gadā vispārējās izglītības iestādēs mācījās 858 romu skolēni (0,4% no kopējā visu skolēnu skaita), no tiem 407 meitenes un 451 zēns.

1.attēls. Romu bērnu skaits izglītības iestādēs, pa mācību gadiem

Avots: IZM, 2020.

Romu skolēnu skaits ir samazinājies salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu par 87 skolēniem.

1.tabula. Romu tautības reģistrēto bezdarbnieku skaits un to raksturojums 31.12.2019.

Sadalījums pēc grupām		Kopā	% no kopēja romu reģistrēto bezdarbnieku skaita
Bezdarba ilgums	līdz 12 mēnešiem	315	64%
	1-3 gadi	84	17%
	3 gadi un vairāk	91	19%
Izglītības grupa	pamatizglītība un zemāk par pamatzglītību	442	90%
	vispārējā vidējā izglītība un profesionālā izglītība	46	9%
	augstākā izglītība	1	0,2%
	nav norādīta	1	0,2%
Vecuma grupa	15-24	49	10%
	25-39	157	32%
	40-54	184	38%
	55 un vairāk	100	20%
Kopā		490	100.0%

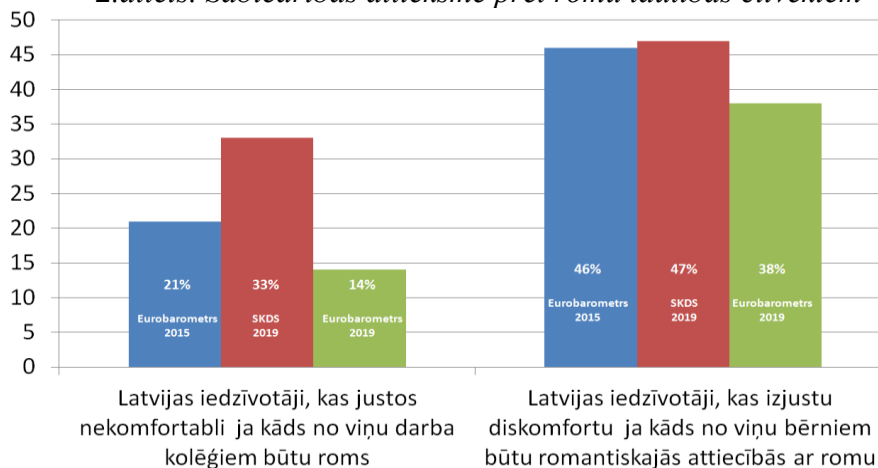
Avots: NVA, 2020.

Atbilstoši NVA sniegtajai informācijai (1.tabula) 2019.gadā kā bezdarbnieki bija reģistrēti 490 romi, turklāt romu tautības bezdarbnieku vidū lielākais īpatsvars ir romiem ar pamatzglītības vai zemākas izglītības līmeni (90%), 70,0 % romu bezdarbnieku ir vecumā no 25 līdz 54 gadiem, bet 19% reģistrēto romu ir ilgstoši bezdarbnieki vairāk par trīs gadiem. Salīdzinājumā ar 2018.gadu, kad bija reģistrēti 564 romu tautības bezdarbnieki, 2019.gadā bezdarbnieku skaits ir samazinājies, tostarp ilgstošo bezdarbnieku skaits. Romu bezdarbnieku skaits ar zemu izglītības līmeni (pamatzglītība un zemāka par pamatzglītību) ir samazinājies (2018.gadā bija 505 romu bezdarbnieki, 2019.gadā – 442 romu bezdarbnieki).

2019.gadā veiktās Eiropas aptaujas par diskrimināciju Eiropas Savienībā dati liecina, ka 35 % Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka diskriminācija pret romu tautības cilvēkiem ir izplatīta. Saskaņā ar 2019.gada aptaujas par iedzīvotāju attieksmi pret dažādām etniskajām grupām rezultātiem datiem vislielāko distanci darba vai privātajās attiecībās aptaujātie vēlētos

ieturēt no romu tautības iedzīvotājiem. Aptaujas dati liecina, ka 33% Latvijas iedzīvotāju negribētu strādāt ar romiem vienā darba kolektīvā, bet 36% iedzīvotāju būtu iebildumi, ja viņiem kaimiņos dzīvotu romi.² Savukārt saskaņā ar 2019.gada Eiropabarometra aptauju, tikai 14% Latvijas iedzīvotāju justos nekomfortabli, ja kāds no darba kolēģiem būtu romu tautības pārstāvis.³

2.attēls. Sabiedrības attieksme pret romu tautības cilvēkiem

38% Latvijas iedzīvotāju nejostos komfortabli, ja Latvijā augstākajā vēlētajā politiskajā amatā būtu romu tautības pārstāvis,⁴ bet 50% justos komfortabli vai drīzāk komfortabli. 38% iedzīvotāju nejostos komfortabli, ja kādam no viņu bērniem būtu romantiskas attiecības ar romu cilvēku.⁵ 30% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka, ja būtu izvēle starp diviem kandidātiem ar vienādām prasmēm un vienādu kvalifikāciju, piederība romu tautībai būtu neizdevīga vienam no šiem kandidātiem.⁶ Uz jautājumu „Vai Jūsu darbavietā tiek pietiekami darīts, lai veicinātu daudzveidību pēc romu piederības?” tikai 27% aptaujāto iedzīvotāju atbildējuši apstiprinoši.⁷

2. Romu integrācijas politikas pasākumu ietvara īstenošana un koordinācija.

Romu integrācijas politikas aktuālie uzdevumi un pasākumi ir atspoguļoti Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas īstenošanas plānā 2019.-2020.gadam (turpmāk – īstenošanas plāns),⁸ proti, 1.3. mērķa „Veicināt iecietību un sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu integrāciju sabiedrībā” 1.3.1. uzdevumā „Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū, tai skaitā veicinot sabiedrības izpratni par dažādību”, 1.3.3. uzdevumā „Atbalsts romu sociālajai iekļaušanai” un 1.3.4. uzdevumā „Atbalsts sociālās atstumtības riska grupu iekļaušanai izglītības sistēmā”.

² SKDS 2019.gada aptauja: iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā https://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10603%3AAptauja-iedzivotaju-viedoklis-par-etniskajam-attiecibam-Latvija&catid=14%3AJaunumi&Itemid=186&lang=lv

³ Eiropabarometra 2019.gada pētījums par diskrimināciju Eiropas Savienībā; pieejams <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinionmobile/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/surveyKy/2251>

⁴ ES vidējais rādītājs ir 28%.

⁵ ES vidējais rādītājs ir 30%.

⁶ ES vidējais rādītājs ir 38%.

⁷ ES vidējais rādītājs ir 37%.

⁸ Apstiprināts ar MK 18.07.2018. rīkojumu Nr.345 (prot. Nr. 33 49.§) <https://likumi.lv/ta/id/300483-par-nacionalas-identitates-pilsoniskas-sabiedribas-un-integracijas-politikas-istenosanas-planu-2019-2020-gadam>

2.1. Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes darbība.

2019.gadā notikušajās Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes (turpmāk – Romu padome) sēdēs⁹ (13.02.2019.un 07.11.2019.) tika apspriesti šādi jautājumi:

- Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas īstenošanas plāna 2019.-2020.gadam pasākumi romu integrācijas jomā, kā arī projekta „Latvijas romu platforma III: sadarbības un līdzdalības veicināšana” īstenotie pasākumi un sasniegtie rezultāti;
- IZM plānotie pasākumi, lai mazinātu romu bērnu skaitu, kas mācās speciālās pamatizglītības programmās;
- 9.1.4.specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” pasākumi;
- biedrības „Izglītības iniciatīvu centrs” prezentācija un diskusija par pilsoniskās sabiedrības monitoringa ziņojumu par nacionālo romu integrācijas stratēģiju īstenošanu;
- EK Ziņojums par romu integrācijas valsts stratēģiju īstenošanu un tajā ietvertie secinājumi, prioritātes un izaicinājumi;
- ārvalstu organizācijas „Starptautiskā Romu Apvienība” pārstāvniecības prezidenta vadītāja N.Rudeviča iniciatīva par Romu memoriāla izveidi Rīgā.

KM tīmekļvietnes sadaļā par romiem¹⁰ sabiedrībai ir pieejami aktuālie nacionālā un starptautiskā līmeņa dokumenti, materiāli un informatīvie ziņojumi par romu integrācijas īstenotajiem pasākumiem, pētījumi u.c. informācija.

Romu padomes locekļi piedalījās arī projekta „Latvijas romu platforma III: sadarbības un līdzdalības veicināšana” ikgadējā Latvijas romu platformas koordinācijas sanāksmē.¹¹

2.2. Sadarbība ar pašvaldībām, romu kopienu un citām iesaistītajām pusēm.

2019.gadā KM regulāri informēja Reģionālo (pašvaldību) ekspertu tīklu romu integrācijas jautājumos (turpmāk – Ekspertu tīkls)¹² par aktualitātēm romu integrācijas jomā, tostarp par pieejamajām atbalsta programmām un labās prakses piemēriem. 2019.gadā Ekspertu tīklā darbojās deleģētie pārstāvji no 19 Latvijas pašvaldībām.¹³

Lai veicinātu dialogu starp romu kopienu, vietējo pašvaldību, nozaru ministriju un to iestāžu pārstāvjiem, attīstītu efektīvu romu integrācijas politikas koordinācijas procesu nacionālajā līmenī, KM ar EK atbalstu īstenoja projektu „Latvijas romu platforma III: sadarbības un līdzdalības veicināšana” (turpmāk – Projekts).¹⁴

⁹ Romu padome ir izveidota ar KM 2012.gada 24.augusta rīkojumu Nr.6 - 1-205, lai nodrošinātu romu integrācijas politikas pasākumu plānošanas un īstenošanas koordināciju starp vairākām iesaistītajām pusēm, t.sk. līdzatbildīgajām valsts pārvaldes institūcijām, romu NVO un NVO, kas darbojas romu integrācijas jomā.

¹⁰ <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi> (Skatīts 30.03.2020.)

¹¹ <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/ikgadeja-latvijas-romu-platformas-sanaksme> (Skatīts 30.03.2020.)

¹² Ņemot vērā ES Padomes 2013.gada 9.decembra ieteikuma „Par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs” 3.2.sadaļu un EK 2014.gada 2.aprīļa ziņojuma „Par Eiropas Savienības nacionālo romu integrācijas stratēģiju ietvara īstenošanu” dienesta darba dokumentā iekļauto rekomendāciju LR par strukturālajām prioritātēm, lai veicinātu regulāru informācijas un pieredzes apmaiņu starp pašvaldību speciālistiem romu integrācijas jautājumos un attīstītu sadarbību starp KM, pašvaldību iestādēm un romu kopienu efektīvākai romu integrācijas politikas īstenošanai, KM 2014.gada 22.oktobrī izveidoja Ekspertu tīklu.

¹³ Ekspertu tīklā darbojas pārstāvji no Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Jēkabpils pilsētas, Jūrmalas pilsētas, Rīgas pilsētas, Dobeles novada, Kandavas novada, Krāslavas novada, Kuldīgas novada, Limbažu novada, Madonas novada, Preiļu novada, Rēzeknes novada, Rūjienas novada, Tukuma novada, Talsu novada, Valmieras pilsētas, Ventspils pilsētas un Viļakas novada.

¹⁴ Projekta īstenošanas laiks: no 2018.gada 16.jūlija līdz 2019.gada 15.jūlijam.

Projekta pasākumu rezultātā:

- attīstīta romu mediācijas prakse Latvijas pašvaldībās, lai veicinātu labāku dialogu starp maznodrošinātām romu ģimenēm un pašvaldību iestādēm (skolām, sociālo dienestu, domes pārvaldi), kā arī NVA;
- uzlabojusies sadarbība un dialogs starp ministriju, to padotības iestāžu un pašvaldību pārstāvjiem un speciālistiem, un romiem;
- atbalstīta politikas īstenošanā iesaistīto pušu savstarpēja mācīšanās un paraugprakses apmaiņa par romu integrāciju galvenajās jomās vietējā un reģionālajā līmenī;
- veicināta romu pārstāvju, it īpaši romu jauniešu un sieviešu līdzdalība, kapacitāte un iesaistīšanās pilsoniskās sabiedrības veidošanā un romu integrācijas politikas īstenošanā;
- veicināta sabiedrības, īpaši pašvaldību speciālistu, izpratne par Latvijas romu kultūru un vēsturi, kā arī popularizēti romu veiksmes stāsti sociālajos medijos.

Kopumā projekta pasākumos piedalījās 213 dalībnieki no 19 pilsētām un novadiem,¹⁵ t.sk. 90 romu pārstāvji, 109 valsts un pašvaldības iestāžu pārstāvji, ne-romu NVO pārstāvji, 11 ES dalībvalstu un starptautisko organizāciju eksperti un ap 50 plašākas sabiedrības interesenti.

Projekta pasākumos tika iesaistīti vairāki romu eksperti, NVO pārstāvji un aktīvisti: KM par projektu asistentu strādā romu tautības pārstāvis un projekta ārējais eksperts ir no romu vides.¹⁶ Projekta ietvaros tika nodrošinātas arī kapacitātes stiprināšanas apmācības un angļu valodas kursi romu aktīvistiem un projekta asistentam.

2019.gadā projekta ietvaros īstenotas šādas aktivitātes:

- 1) No 2018.gada 1.oktobra līdz 2019.gada 30.jūnijam **atbalstīta četru romu mediatoru darbība Latvijas pilsētās un novados – Valmierā, Ventspilī, Jelgavā un Rīgā.**

Romu mediatora darbības mērķis ir veicināt un nodrošināt dialogu un sadarbību starp romu ģimenēm un pašvaldības iestāžu, kā arī valsts aģentūru speciālistiem tādās jomās kā izglītība, sociālie jautājumi, nodarbinātība, bērnu tiesības u.c.

Romu mediators palīdz apzināt romu situāciju un problemātiskos jautājumus vietējā līmenī, un, sadarbībā ar pašvaldības sociālo lietu pārvaldes, izglītības pārvaldes un citu iestāžu pārstāvjiem, atrast atbilstošus risinājumus, lai veicinātu sociālā un nabadzības riskā nonākušo romu integrāciju un sociālo iekļaušanu vietējā līmenī.¹⁷

2019.gada 30.maijā notika **pieredzes apmaiņas seminārs par romu mediatoru darbu Latvijas pilsētās**, kura mērķis bija veicināt romu mediatora darbības atbalstu, izvērtējot romu mediatoru darba pieredzi un sasniegtos rezultātus, kā arī apspriest romu mediācijas prakses pilnveidošanu.¹⁸ Kopumā četri romu mediatori 8 mēnešu laikā sadarbojās un sniedza palīdzību 125 romu ģimenēm. Balstoties uz anketēšanas rezultātiem, ir izvērtēta romu mediatoru un pašvaldības iestāžu pārstāvju savstarpējās sadarbības prakse,

¹⁵ Piedalījās pārstāvji no 19 Latvijas pilsētām: Daugavpils, Jelgavas, Jūrmalas, Jēkabpils, Dobeles, Kandavas, Kuldīgas, Krāslavas, Madonas, Maltas, Sabiles, Limbažiem, Preiļiem, Rīgas, Rūjienas, Tukuma, Valmieras, Viļakas un Ventspils.

¹⁶ Atbilstoši noteiktajiem vērtēšanas kritērijiem ārējā eksperte D.Didžus sagatavoja projekta pasākumu izvērtēšanas ziņojumu, kas ir pieejams KM mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/gala_akts%20eksperts%202019..pdf. Šajā ziņojumā ietvertie ekspertes secinājumi un ieteikumi tiks ņemti vērā attīstot Latvijas romu platformu un īstenojot romu integrācijas politikas koordināciju.

¹⁷ Romu mediatoru darba vadlīnijas ir pieejama KM mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Latvijas%20romu%20platforma%20IV/Darba_vadlinijas_romu_mediatoriem_240320.pdf (Skatīts 31.03.2020.)

¹⁸ Informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/labas-prakses-apmainas-seminars-par-romu-mediatoru-darbibu> (Skatīts 03.04.2020.)

analizēti ieguvumi un nākotnes izaicinājumi, kas ir publicēti izvērtējuma ziņojumā par romu mediatoru veikto darbu un tā rezultātiem.¹⁹

3.attēls. Apmaiņas seminārs par romu mediatoru darbu

Foto: D.Kretalovs

2019.gada aprīlī romu mediatoriem tika nodrošināts apmācību kurss „Komunikācijas kompetence: kā sarunāties, saprasties un sadarboties?” Valsts administrācijas skolā, kura laikā viņi apguva padziļinātu izpratni par lietīškas komunikācijas principiem, sarunu plānošanu un vadīšanu ikdienas darbā, praktiskas iemaņas komunikatīvas sarunas vadīšanā, sarunu plānošanā un sarunās sasniegto rezultātu izvērtēšanā.

No 2019.gada septembra pieci romu mediatori turpināja sniegt pakalpojumus Latvijas pilsētās – Valmierā, Ventspilī, Jelgavā, Rīgā un Viļakā projekta „Latvijas romu platforma 4” ietvaros. Jelgavas pilsētas, Ventspils pilsētas un Viļakas novada pašvaldības nodrošināja līdzfinansējumu un atbalstu romu mediatora darbībai savā pilsētā.

- 2) 2019.gada no 23.janvāra līdz 25.janvārim notika **KM Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvju tikšanās un labās prakses vizīte Maltas pagastā (Rēzeknes novadā) un Viļakas novadā.**²⁰ Vizīšu laikā reģionālo ekspertu tīkla pārstāvji no 12 Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām²¹ iepazinās ar romu situāciju vietējā līmenī, apsprieda vietējo labo praksi romu integrācijā, īpaši izglītības jomā, un kopīgi meklēja efektīvākos risinājumus romu līdzdalībai un sociālajai iekļaušanai. Reģionālo ekspertu labās prakses, vizītes laikā izteiktie viedokļi, problemātika un praktiskie ierosinājumi ir apkopoti ziņojumā.²²
- 3) Lai veicinātu sabiedrības izpratni par Latvijas romiem, to kultūras mantojumu un personībām, kā arī mazinātu pastāvošos negatīvus stereotipus un antičigānismu, 2019.gada 24.maijā Rīgas Kino muzejā tika **organizēts informatīvais seminārs**

¹⁹ <https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/1.2.5.%20Kopsavilkums.pdf> (Skatīts 03.04.2020.)

²⁰ Detalizēta informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/regionalo-ekspertu-tiksanas-un-labas-prakses-vizite-maltas-pagasta-rezeknes-novada-un-vilakas-novada> (Skatīts 03.04.2020.)

²¹ No Daugavpils, Jelgavas, Jūrmalas, Dobeles, Kandavas, Krāslavas, Limbažu, Madonas, Rēzeknes, Rūjienas, Tukuma un Viļakas novada.

²² https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Nosl%C4%93guma%20zi%C5%86ojums_Malta_Vi%C4%BCaka_070319.docx.pdf (Skatīts 03.04.2020.)

„Latvijas romu kultūru izpausmju dažādas sejas”.²³ Seminārā Latvijas romu kultūra tika parādīta caur kādu romu tautības kultūras personību, kas ir atstājusi savu ieguldījumu romu kultūras attīstībā un mantojuma saglabāšanā.

Seminārā tika **prezentēts ilustratīvi informatīvs materiāls „Ieskats Latvijas romu kultūrā”**,²⁴ kurā sniegts ieskats Latvijas romu kultūras vēsturē, kā arī izcelti izcili romu kultūras darbinieki un aktīvisti, un viņu devums Latvijas romu kultūras mantojuma saglabāšanā.

Lai veicinātu romu pozitīvo tēlu sabiedrībā, 2019.gadā **masu medijos ir popularizēti dzīves stāsti par Latvijas romiem**, t.i. sabiedriskajā mediju portālā LSM.LV un vietējos mēdiju portālos ir publicēti trīs raksti par romiem – par topošo diriģenti Agnesi Korvstīlevu, romu jauniešu sportistu un aktīvistu Tahiru Putraševiču, kā arī romu mediatoru Ventspilī Maldu Avramenko.²⁵

- 4) 2019.gada 26. un 27.jūnijā **notika Latvijas romu jauniešu praktiskā darbnīca „SĀRE KHETENE 2019”**, ko organizēja KM sadarbībā ar JSPA, un, kuras mērķis bija stiprināt romu jauniešu kapacitāti, veicināt jauniešu sadarbības un komunikāciju prasmju attīstību, informēt jauniešus par līdzdalības iespējām dažādās atbalsta programmās Latvijā un ES.²⁶ Pasākumā piedalījās 17 romu jaunieši vecumā no 15-26 gadiem no Jelgavas, Daugavpils, Jūrmalas, Rīgas, Sabiles, Valmieras un Ventspils, kā arī organizācijas „Radošā apvienība jauniešiem „TREPES”” pārstāvji.

4.attēls. Jauniešu praktiskā darbnīca „SĀRE KHETENE 2019”

Foto: D.Kretalovs

Ir izstrādāts darbnīcas rezultātu kopsavilkums, kurā ir ietverti dalībnieku ieteikumi romu jauniešu līdzdalības veicināšanai un efektīvākai integrācijai sabiedrības procesos.²⁷

²³ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/informativais-seminars-latvijas-romu-kulturu-izpausmju-dazadas-sejas> (Skatīts 03.04.2020.)

²⁴ https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Romi_LV_web_FINAL.pdf (Skatīts 03.04.2020.)

²⁵ <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/muzika/toposa-dirigente-agnese-korvstileva-par-dzives-misiju-uzskata-muziku-un-milestibu-pret-romu-tautu.a316219/>; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/turas-ringa-un-dzive-tahirs-pec-pusgada-lielbritanija-atgrieziesies-majas.a318984/>; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/izvilkt-bernus-no-bezceribas-romu-mediatoros-ikdienu-ventspili.a320579/>

²⁶ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/praktiska-darbnica-sare-khetene-2019-romu-jauniesu-kapacitates-stiprinasanai> (Skatīts 06.04.2020.)

²⁷ https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Nosleguma_zinojums_SaareKhetene_110719.pdf (Skatīts 06.04.2020.)

Lai izveidotu noturīgu savstarpējo komunikāciju un attīstītu sadarbību starp jauniešiem, ir izveidota Latvijas romu jauniešu interešu grupa „Sāre Khetene” interneta vietnē Facebook.²⁸

- 5) 2019.gada 17. un 18.aprīlī biedrība „Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls” sadarbībā ar KM **organizēja semināru romu sievietēm „Sievietes kopienās un darbībā”**, kura mērķis bija veicināt romu sieviešu kapacitāti un līdzdalību, kā arī attīstīt sadarbības iespējas ar Latvijas sabiedrībā aktīvajām sievietēm.²⁹ Seminārā piedalījās vairāk nekā 30 romu un ne-romu sievietes no Jelgavas, Kandavas, Limbažiem, Rīgas, Sabiles, Valmieras un Viļakas.

5.attēls. Seminārs romu sievietēm „Sievietes kopienās un darbībā”

Foto: Haralds Elceris

Pasākuma laikā romu sievietēm bija iespēja kopā ar aktīvām Latvijas sievietēm apspriest savus nākotnes mērķus un vērtības, ieraudzīt sevī jaunās spējas un talantus, kā arī izprast karjeras veidošanas un finanšu prātības pamatus. Romu sieviešu semināra laikā izteiktie viedokļi un praktiskie ieteikumi ir apkopoti noslēguma ziņojumā.³⁰

- 6) 2019.gada 3.jūlijā notika **ikgadēja Latvijas romu platformas sanāksme**, kurā Ekspertu tīkla un Romu padomes locekļi, tostarp pārstāvji no romu pilsoniskās sabiedrības, iepazīnās ar projekta īstenoto pasākumu rezultātiem, kā arī apsprieda esošās pieejas un ieteikumus, lai turpmāk efektīvāk attīstītu projektu un koordinētu romu integrācijas politiku nacionālajā līmenī.³¹ Kopumā sanāksmē piedalījās ap 35 cilvēkiem, t.sk. vairāki romu aktīvisti no Daugavpils, Dobeles, Jelgavas, Kandavas, Krāslavas, Kuldīgas, Madonas, Preiļiem, Rīgas, Sabiles, Valmieras un Ventspils. Projekta rezultāti, ekspertu ieteikumi un darba grupu secinājumi ir apkopoti noslēguma ziņojumā par Latvijas romu platformas sanāksmi³² un izmantoti par pamatu nākamā

²⁸ <https://www.facebook.com/groups/400346217233410/> (Skatīts 06.04.2020.)

²⁹ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/seminars-romu-sieviesu-kapacitates-stiprinasanai-un-lidzdalibas-veicinasanai> (Skatīts 06.04.2020.)

³⁰ https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Nosle%CC%84guma%20zin%CC%A7ojums_Romu%20paskau_ms_finala.pdf (Skatīts 06.04.2020.)

³¹ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-ii/ikgadeja-latvijas-romu-platformas-koordinacijas-sanaksme> (Skatīts 06.04.2020.)

³² Ziņojums ir pieejams KM mājas lapā (Skatīts 07.04.2020.)

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/nosleguma_zinojums0307liesma_ose_DK.pdf

Latvijas platformas projekta pieteikuma izstrādei un romu integrācijas pasākumu plānošanai

Projekta ietvaros izstrādāts un **publicēts informatīvais materiāls „Latvijas romu platforma: pasākumi, rezultāti un labā prakse”** latviešu un angļu valodā, kurā ir sniegts apraksts par visiem pasākumiem, kas īstenoti laika posmā no 2016.gada līdz 2018.gadam un to rezultātiem.³³

Lai attīstītu romu integrācijas politikas koordināciju, veicinot visu iesaistīto pušu sadarbību, 2019.gadā augustā uzsākta projekta „Latvijas romu platforma 4” īstenošana (projekts atbalstīts ar Ministru kabineta 9.jūlija protokollēmumu Nr.32 56.§).³⁴ Projektā plānots iesaistīt 122 valsts pārvaldes pārstāvjus, t.sk. 73 pašvaldību speciālistus, 49 ministriju un to iestāžu pārstāvjus, LR Saeimas deputātus 90 romu pārstāvjus, 17 pārstāvjus no citām NVO, 15 citu ES dalībvalstu ekspertus un romus, kā arī ap 50 plašākas sabiedrības interesentus.

2019.gada no 17.oktobra līdz 18.oktobrim notika **KM Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvju tikšanās un labās prakses vizīte Ventspils pilsētā**,³⁵ kuras laikā eksperti no 13 Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām³⁶ iepazinās ar romu situāciju vietējā līmenī, apmeklējot Ventspils 1.pamatskolu, Ventspils 2.pamatskolu, Pārventas pamatskolu, Sociālo dienestu, kā arī Pārventas bibliotēku. Sadarbībā ar Sociālo dienestu ekspertiem bija iespēja apmeklēt arī tās romu ģimenes, kuras visvairāk ir pakļautas sociālās atstumtības riskam un dzīvo nabadzībā. Reģionālo ekspertu labās prakses, vizītes laikā izteiktie viedokļi, problemātika un praktiskie ierosinājumi tiks apkopoti noslēguma ziņojumā.

2019.gada 21.novembra līdz 22.novembrim notika **labās prakses un pieredzes apmaiņas ekspertu vizīte Viļņā (Lietuvā) par romu integrāciju darba tirgū**, kurā eksperti no Latvijas³⁷ tikās ar Lietuvas atbildīgajiem speciālistiem, lai izdiskutētu vietējo romu integrācijas praksi nodarbinātības jomā.³⁸ Detalizēta informācija par labās prakses ekspertu vizīti Lietuvā par romu integrāciju darba tirgū ir pieejama kopsavilkumā.³⁹ Informācija par labās prakses ekspertu vizīti tiks prezentēta arī LM Sociālās iekļaušanas politikas koordinācijas komitejā.

2.3. Situācijas apraksts un pasākumi izglītības jomā.

2020.gada 1.septembrī stāties spēkā grozījumi Izglītības likumā. Izglītojamie ar fiziskās attīstības (kustību) traucējumiem, ar somatiskām saslimšanām, ar valodas attīstības traucējumiem un ar mācīšanās traucējumiem tiks integrēti vispārējās izglītības iestādēs. Ņemot vērā IZM rīcībā esošu informāciju, apmēram 130 romu skolēni, kuri apgūst speciālās

³³ Materiāls ir pieejams KM mājas lapā (Skatīts 07.04.2020.)

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/LATVIJAS%20ROMU%20PLATFORMA_final_LV.pdf

³⁴ Detalizēta informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iv> (Skatīts 07.04.2020.)

³⁵ Vairāk informācijas par pasākumu <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iv/regionalo-ekspertu-tiksanas-un-labas-prakses-vizite-ventspili> (Skatīts 07.04.2020.)

³⁶ Piedalījās eksperti no Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Jūrmalas pilsētas, Kandavas novada, Krāslavas novada, Kuldīgas novada, Limbažu novada, Madonas novada, Preiļu novada, Rēzeknes novada, Rūjienas novada, Tukuma novada, Ventspils pilsētas un Viļakas novada.

³⁷ Vizītē piedalījās eksperti no LM, KM un NVA, kā arī romu pārstāvji, kuri aktīvi darbojas projektā „Latvijas romu platforma IV”.

³⁸ Detalizēta informācija par pasākumu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iv/labas-prakses-vizite-lietuva> (Skatīts 07.04.2020.)

³⁹ Kopsavilkums ir pieejams KM mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Latvijas%20romu%20platforma%20IV/Kopsavilkums_LT_230120.pdf (Skatīts 07.04.2020.)

pamatizglītības programmas, turpmāk tiks integrēti vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno pamatizglītības vai vidējās izglītības programmas. Tādējādi ir plānots samazināt to romu bērnu skaitu, kas izglītību apgūst speciālās pamatizglītības programmās, un veicināt šo bērnu iekļaušanu vispārējās izglītības iestādēs.

VISC turpina īstenot ESF projekta „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” īstenošanu,⁴⁰ kura mērķis ir nodrošināt Latvijas izglītības pakalpojumu daudzveidību, kas balstīta uz individuālās mācību pieejas attīstību un ieviešanu vispārējās izglītības iestādēs, tādējādi uzlabojot izglītojamo kompetences un mācību sasniegumus. 2020.gada sākumā projektā bija iesaistītas 354 vispārējās izglītības iestādes, kas izstrādāja un ieviesa izglītojamo vajadzībām atbilstošas individuālās pieejas mācību sasniegumu veicināšanai, nodrošinājušas alternatīvu neformālās izglītības pasākumu kopu, kā arī pedagogu profesionālās pilnveides pasākumus. Skolas izvērtē izglītojamajiem nepieciešamos pasākumus, izstrādājot tiem individuālus pasākumu plānus atbilstoši pieejamajam finansējumam un faktiskajām vajadzībām.

Šī projekta ietvaros skolās bija iespēja piesaistīt romu tautības pedagoga palīgu. Piemēram, J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā projekta ietvaros par pedagoga palīgu jau otro gadu strādā romu tautības sieviete, kas sniedz individuālo atbalstu mācību procesā tieši 1. – 6.klašu romu skolēniem, t.sk. palīdz bērniem izprast uzdevumu noteikumus, pildīt mājas darbus pagarinātās dienas grupā, kā arī palīdz klašu audzinātājiem ārpusstundu aktivitāšu un kultūras pasākumu organizēšanā.

IZM sniegtā informācija liecina, ka 2019.gadā vairākos ESF projektos atbalstu saņēma 37 romu tautības personas, t.sk. nodarbināti 14 romi projektā „Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide”, iesaistīti 5 romu jaunieši projektā „PROTI UN DARI”,⁴¹ viens romu izglītojamais projektā „Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs”, 17 romu jaunieši projektā „Sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošana Jauniešu garantijas ietvaros”, ko īsteno VIAA.⁴²

2019.gadā IKVD īstenotā ESF projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros (projekts „PuMPuRS”) veikti pasākumi, lai samazinātu to bērnu un jauniešu skaitu, kas pārtrauc mācības un nepabeidz skolu. Projekts veicina ilgtspējīgas sadarbības sistēmas veidošanu starp pašvaldību, skolu, pedagogiem un vecākiem, lai laikus identificētu bērnus un jauniešus, t.sk. romu skolēnus, ar risku pārtraukt mācības un sniegtu viņiem personalizētu atbalstu. Katram projektā iesaistītajam skolēnam pedagogs semestra sākumā izveido individuālo atbalsta plānu, kurā izvērtē mācību pārtraukšanas riskus un paredz nepieciešamos pasākumus šo risku mazināšanai. Projekta ietvaros skolēnam, sākot no piektās klases, tiek sniegtas speciālistu (pedagoga, psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, speciālās izglītības pedagoga u.c.) individuālās konsultācijas, kompensācijas par sabiedriskā transporta biļetēm, naktsmītnēm, ēdināšanu, individuālajiem mācību līdzekļiem, individuālās lietošanas priekšmetiem, speciālo transportu. Romu mediatori, kuri projekta „Latvijas romu platforma” ietvaros strādā piecās Latvijas pilsētās – Jelgavā, Rīgā, Valmierā, Ventspilī un Viļākā, sadarbībā ar izglītības iestādēm veicina romu skolēnu pieeju projekta „PuMPuRS” atbalstam, kā arī iespēju robežās ir apzina reālo situāciju un romu vajadzības izglītības jomā.

IZM informēja, ka nav datu par konkrētu romu bērnu skaitu, kas saņēma atbalstu projekta ietvaros, jo atbalsta saņēmēji netiek profilēti pēc etniskās piederības.

KM rīcībā esošā informācija liecina, ka 2018./2019.mācību gadā vispārējās izglītības iestādēs strādāja četri romu tautības skolotāju palīgi (Jelgavas 4.sākumskolā, Lādezers pamatskolā, J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā un Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolā).

⁴⁰ Projekta īstenošanas laiks: 01.01.2017. – 31.12.2020.

⁴¹ 8.3.3. specifiskā atbalsta mērķa „Attīstīt NVA neregistrēto NEET jauniešu prasmes un veicināt to iesaisti izglītībā, NVA īstenojamajos pasākumos Jauniešu garantijas ietvaros un nevalstisko organizāciju vai jauniešu centru darbībā” projekts.

⁴² 7.2.1. specifiskā atbalsta mērķa „Sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošana Jauniešu garantijas ietvaros” projekts.

Saskaņā ar Eiropabarometra 2019.gada aptauju par diskrimināciju ES 71% Latvijas iedzīvotāju piekrīt tam, ka mācību stundās un materiālos būtu jāiekļauj informācija par romu kultūru un vēsturi.⁴³ Ņemot vērā to, ka EP Ministru komitejas 2019.gada 17.jūnija rekomendācijas dalībvalstīm par romu un ceļotāju izglītību Eiropā 17.punktā norādīts, ka „Romu vēsturei un kultūrai vajadzētu būt pienācīgi atspoguļotai vispārējā mācību programmā, ieskaitot mācības par romu genocīdu”⁴⁴, ir svarīgi uzsākt diskusijas par plašākas informācijas par romu vēsturi un kultūru iekļaušanu Latvijas vispārējā mācību programmā.

2.4. Situācijas apraksts un pasākumi nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā.

LM sniegtā informācija liecina, ka atbalsta pakalpojumi iedzīvotājiem, kuriem nepieciešams papildu atbalsts no valsts vai pašvaldības puses, tiek nodrošināti, nešķirojot iedzīvotājus pēc etniskās piederības, bet gan pēc konkrētas vajadzības un tiesībām šo atbalstu saņemt. Piemēram, ja romam ir nepieciešama sociālā palīdzība un/vai cita veida atbalsts, ko sniedz pašvaldības sociālais dienests, tas tiek sniegts, izvērtējot katru gadījumu individuāli, piemērojot noteiktus un vienotus kritērijus atbalsta piešķiršanai un saņemšanai.

Neskatoties uz to, ka romi ir viena no nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām grupām, NVA piedāvātajos pakalpojumos romi netiek izdalīti kā atsevišķa mērķa grupa. NVA reģistrētie romu bezdarbnieki un darba meklētāji var iesaistīties jebkurā nodarbinātības veicināšanas pasākumā, ja atbilst konkrēta pasākuma mērķgrupai izvirzītajiem kritērijiem.

NVA, reģistrējot bezdarbnieku, pirmkārt identificē galvenos faktorus un šķēršļus darba atrašanā. Baltoties uz galvenajiem bezdarba riska faktoriem, bezdarbniekam tiek piedāvāta kāda no NVA atbalsta formām (karjeras konsultācijas, apmācības, jaunas kvalifikācijas iegūšana, subsidētā nodarbinātība, mentora atbalsts, medicīniskas pārbaudes, atkarību ārstēšana).

2.tabula. Informācija par romu tautības bezdarbnieku skaitu 2019.gada 31.decembrī

Bezdarbnieku profilēšana	Romu reģistrētie bezdarbnieki				Visi reģistrētie bezdarbnieki valstī			
	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja romu bezd. skaita	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja bezd. skaita
Ilgstošie bezdarbnieki ⁴⁵	115	60	175	36%	6920	5197	12117	21%
Bezdarbnieki vecumā 15 - 24 gadi	27	22	49	10%	1795	1562	3357	5,8%
Pirmspensijas vecuma bezdarbnieki	33	26	59	12%	5051	4604	9655	16,7%
Bezdarbnieki ar invaliditāti	24	27	51	10%	3955	3913	7868	13,6%
Personas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma	20	0	20	4%	878	22	900	1,6%
Informācija par bezdarbnieku skaitu kopā	300	190	490	100,0%	31053	26755	57808	100,0%

Avots: NVA, 2020.

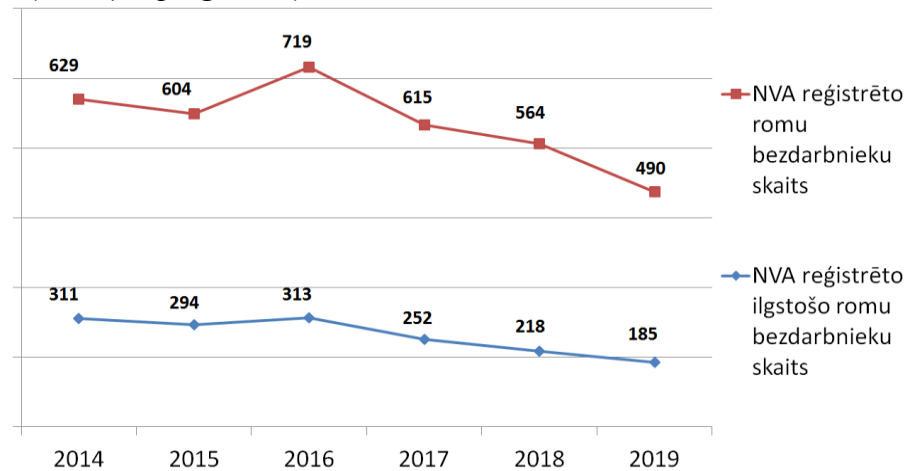
⁴³ ES vidējais rādītājs ir 72%.

⁴⁴ Recommendation CM/Rec(2009)4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma and Travellers in Europe (adopted by the Committee of Ministers on 17 June 2009)
https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805b0a1c (Skatīts 17.04.2020.)

⁴⁵ Saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu personas, kuras NVA uzskaitē ir ilgāk par vienu gadu, ir ilgstošie bezdarbnieki.

NVA dati par romu reģistrētajiem ilgstošiem bezdarbniekiem liecina, ka pēdējo gadu laikā (kopš 2016.gada) šo bezdarbnieku skaits pakāpeniski samazinās (skatīt šī ziņojuma 10.attēlu). Balstoties uz NVA sniegtajiem datiem par reģistrētajiem bezdarbniekiem, salīdzinājumā ar vispārējo situāciju Latvijas darba tirgū, romu bezdarbnieku grupā izteikti dominē ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars.

6.attēls. NVA reģistrēto romu bezdarbnieku un ilgstošo bezdarbnieku skaits (izmaiņas pa gadiem)

Avots: NVA, 2020.

Lai arī valstiskā līmenī bezdarba mazināšanas jomā netiek īstenoti specifiski projekti un pasākumi romu tautības pārstāvju atbalstam, NVA reģistrētajiem bezdarbniekiem – romiem, līdztekus citu bezdarbnieku grupām, ir pieejami Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktie aktīvās darba tirgus politikas pasākumi (turpmāk – ADTP pasākumi). Romu tautības bezdarbnieki un darba meklētāji var iesaistīties nodarbinātības veicināšanas pasākumos, t.sk. apmācību programmās, ja atbilst izvirzītajiem kritērijiem.

Lielākās problēmas romu integrēšanai darba tirgū ir zemais izglītības līmenis, darba pieredzes trūkums un zema sociālā aktivitāte, kā arī aizspriedumi pret romiem darba tirgū.⁴⁶ Romu zemais izglītības līmenis praktiski izslēdz tos no darba tirgus, kā arī ierobežo viņu piekļuvi nodarbinātības veicināšanas atbalsta pasākumiem, jo NVA piedāvātajiem profesionālās izaugsmes un prasmju apguves kursiem kvalificējas tikai bezdarbnieki ar izglītības līmeni, kas ir augstāks par pabeigtām 7 klasēm.⁴⁷ Ņemot vērā to, ka tieši romu mērķa grupai ir šķēršļi darbā iekārtošanā un sociālās atstumtības risks,⁴⁸ NVA izpratnē lielākais izaicinājums iepriekšējā

⁴⁶ SKDS aptaujas dati, rāda, ka 33% Latvijas iedzīvotāju negribētu strādāt ar romiem vienā darba kolektīvā. SKDS 2019.gada aptauja: iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā.

⁴⁷ Romu tautības nodarbinātie, skolēni var iesaistīties šīm mērķa auditorijām paredzētajos NVA pasākumos. Vairāk informācijas NVA mājas lapā <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=435&txt=3100&from=0>, <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=610> (Skatīts 17.04.2020.).

Jauniešiem, kuri nestrādā, nemācās un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki, ir iespēja apgūt dažāda veida mācības un kvalifikācijas apgušanas programmas projekta “Proti un dari” ietvaros (ESF atbalsta programmas ietvaros). Skatīt šī informatīvā ziņojuma sadaļu “Par romu integrācijas atbalsta pasākumiem ES struktūrfondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) ietvaros”.

⁴⁸ Sabiedrības saliedētības politikas ekspertu grupas ziņojumā un 2015.gada pētījumā „Romi Latvijā” ir konstatēts, ka, neskatoties uz romu kopējās situācijas uzlabošanos, romi vēl joprojām ir pamatoti uzskatāmi par nabadzības, kā arī sociālās atstumtības riskam izteikti pakļauto Latvijas iedzīvotāju grupu. Viņu darba tirgū tiek diskriminēti un nodarbinātības iespējas nav vienlīdzīgas ar citu tautību iedzīvotājiem izteikti zemās izglītības un sociāli ekonomiskā stāvokļa dēļ. Ziņojums ir pieejams https://www.president.lv/storage/items/PDF/201611_Sabiedr%C4%ABbas_salied%C4%93t%C4%ABbas_zi%C5%86ojums.pdf; SKDS 2019.gada aptauja: iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā https://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10603%3AAptauja-iedzivotaju-viedoklis-par-etniskajam-attiecibam-Latvija&catid=14%3AJaunumi&Itemid=186&lang=lv

gadā bijis romu tautības ilgstošo bezdarbnieku iesaistīšana nodarbinātības veicināšanas pasākumos un iekļaušana darba tirgū.

3.tabula. Informācija par romu bezdarbnieku iesaisti dažādos ESF un valsts budžeta finansētajos ADTP pasākumos 2018. un 2019.gadā (uzsākuši dalību pasākumos)

Pasākuma veids	Iesaistīto romu skaits	Iesaistīto romu skaits
	2018.	2019.
Apmācību pasākumi		
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	7	4
Neformālā apmācība (t.sk. valsts valoda)	40	48
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi (t.sk. info dienas) ⁴⁹	261	98
Nodarbinātības pasākumi		
Pasākumi noteiktām personu grupām	5	1
Algoti pagaidu darbi ⁵⁰	297	228
Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā (ESF projekta Atbalsts bezdarbnieku izglītībai” ietvaros)		2
Atbalsta pasākumi		
Atbalsta pasākumi ilgstošajiem bezdarbniekiem	593	297
Atbalsts reģionālai mobilitātei	5	0
Atbalsta pasākums bezdarbniekiem ar atkarības problēmām	0	2
Skolēnu vasaras nodarbinātība	10	0
Projekta „Jauniešu garantijas” pasākumi⁵¹		
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	6	N/A
Neformālās izglītības ieguve (t.sk. valsts valoda)	18	N/A
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi (bez info dienām)	66	N/A
Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā	1	N/A
Darbnīcas jauniešiem	3	N/A
Subsidētās darba vietas jauniešiem - bezdarbniekiem	1	N/A
Pirmā darba pieredze jauniešiem	0	N/A
Kopā konkrētajos pasākumos iesaistījušos skaits	1313	681

Avots: NVA, 2020.

Ir jāņem vērā, ka iepriekšminētā informācija nav uzskatāma par pilnīgi precīzu, jo personai, reģistrējoties NVA par bezdarbnieku vai darba meklētāju, nav obligāti jānorāda sava tautība. Turklāt NVA uzskaitē atrodas tikai daļa no darba meklētājiem – tās ir personas, kas ieguvušas bezdarbnieka vai darba meklētāja statusu, lai ar NVA atbalstu atgrieztos darba tirgū. Visiem interesentiem, t.sk. romu bezdarbniekiem, ir iespēja saņemt individuālās un grupu karjeras konsultācijas, kuru mērķis ir veicināt klienta iekļaušanos darba tirgū, nodrošinot atbalstu karjeras izvēlē un plānošanā, profesionālās piemērotības noteikšanā. Katram bezdarbniekam ir noteikts atbildīgais nodarbinātības aģents, kas sniedz atbalstu darba

⁴⁹ Klātienē un tālmācības kursos darba meklēšanas metožu un darba tirgum nepieciešamo pamatprasmju un iemaņu, kā arī veselības veicināšanas pamatprincipu apguvei. Papildus informācija ir pieejama NVA mājas lapā <https://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=311&txt=2907&from=0> (Skatīts 17.04.2020.).

⁵⁰ Algotos pagaidu darbus īsteno pašvaldībās, biedrībās vai nodibinājumos bez nolūka gūt peļņu. Bezdarbnieks tiek nodarbināts secīgi vai ar pārtraukumiem ne ilgāk kā četrus mēnešus 12 mēnešu periodā, vai ne vairāk kā sešus mēnešus, ja pasākumā iesaista bezdarbnieku, kas sasniedzis 60 gadu vecumu; pasākumā bezdarbnieks var iesaistīties arī atkārtoti. Papildus informācija ir pieejama NVA mājas lapā <https://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=313&txt=2912&from=0> (Skatīts 17.04.2020.).

⁵¹ Projekts „Jauniešu garantijas” tika īstenots 2014. – 2018.gadā.

meklēšanā, tai skaitā sadarbībā ar bezdarbnieku tiek sagatavots individuālais darba meklēšanas plāns.

No NVA piedāvātā pakalpojumu klāsta romu bezdarbnieki galvenokārt izmanto algotos pagaidu sabiedriskos darbus un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumus. Salīdzinot ar 2018.gadu, ir samazinājies to romu bezdarbnieku, kuri izmantoja atbalsta pasākumus ilgstošajiem bezdarbniekiem un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumus, skaits, bet projekta „Jauniešu garantijas” pasākumi 2019.gadā nebija pieejami, jo projekts noslēdzas.

Ir novērojama pozitīva tendence romiem iekārtoties darbā, izmantojot NVA pakalpojumus – 2018.gadā darbā iekārtojās 231 romu tautības bezdarbnieks, bet 2019.gadā – 247 bezdarbnieki.

NVA pārstāvji piedalās projekta „Latvijas romu platforma” pasākumos un Romu integrācijas politikas īstenošanas koordinācijas konsultatīvās padomes darbā, informējot par aktuālajiem nodarbinātību veicināšanas pasākumiem romu NVO pārstāvjus un romu mediatorus, kas palīdz saviem tautiešiem aktīvāk izmantot NVA piedāvātos pakalpojumus.

2.5. Situācijas apraksts un pasākumi veselības un mājokļa jomā.

ESF projekta „Iekļaujoša darba tirgus un nabadzības risku pētījumi un monitorings” ietvaros 2019.gadā sagatavotajā ziņojumā „Ilgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums (t.sk. izvērtējums par nevienlīdzību veselības aprūpē un nevienlīdzību mājokļa pieejamības jomā)” (turpmāk – izvērtējums) romi ir minēti kā viena no galvenajām mērķa grupām, kas saskārās ar nevienlīdzību veselības aprūpes un mājokļu jomā.⁵² Izvērtējuma eksperti norādīja, ka romu tautības iedzīvotāju nevienlīdzība veselības aprūpes jomā pamatojas uz kultūras atšķirībām un dažādām sociālajām problēmām. Papildus tam, it īpaši vecākās paaudzes grupās, veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanu apgrūtina arī informācijas iegūšanas barjeras (piemēram, vecākās paaudzes ierobežotās lasīt un rakstīt prasmes dēļ). Izvērtējumā ir konstatēts, ka kopumā ekspertu viedoklis par nepieciešamību pievērst uzmanību romu tautības iedzīvotāju veselības aprūpei dalās. Viena ekspertu grupa uzskata, ka nav nepieciešami īpaši pasākumi, jo kopumā romiem ir pieejams tāds pats veselības aprūpes pakalpojumu klāsts kā citiem Latvijas iedzīvotājiem. Otra ekspertu grupa uzskata, ka romi ir pakļauti nevienlīdzībai kultūras atšķirību un dažādu sociālo problēmu dēļ, tādēļ veselības aprūpes pieejamība romu tautības iedzīvotājiem būtu īpaši jāveicina, sadarbojoties ar šo nacionālo minoritāti pārstāvošajām NVO.⁵³

Saskaņā ar VM sniegto informāciju, veselības aprūpes pakalpojumi, t.sk. sabiedrības veselību veicinošie pasākumi tiek nodrošināti atbilstoši likumdošanai visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās izcelsmes, sociālā stāvokļa, juridiskā statusa un citiem faktoriem.⁵⁴ Atsevišķi pasākumi, kas būtu konkrēti vērsti uz romu veselības stāvokļa veicināšanu vai veselības aprūpi, netiek īstenoti, jo romi kā mērķa grupa ir integrēta kopējā veselības veicināšanas un veselības aprūpes politikā, kā arī teritoriālās, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupā.

ESF 2014. – 2020.gada plānošanas perioda ietvaros ir īstenoti nacionālā un vietēja līmeņa pasākumi teritoriālās, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem

⁵² Nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences” (2019). Ziņojums „Ilgadējs nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas rīcībpolitikas izvērtējums (t.sk. izvērtējums par nevienlīdzību veselības aprūpē un nevienlīdzību mājokļa pieejamības jomā)”. Rīga, - 219., 337.lpp.

Ziņojums ir pieejams PKC mājas lapā Pētījumu un publikāciju datu bāzē http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/Nabadz_soc_atstumt_mazin_ricibpol_izvertejums_Zinojums.pdf (Skatīts 17.04.2020.)

⁵³ Turpat, 444.lpp.

⁵⁴ Veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas kārtību nosaka 2006.gada 19.decembra MK noteikumi Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”, un tie vienādi attiecas uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās piederības.

iedzīvotājiem, lai uzlabotu iedzīvotāju pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem. VM ir atbildīgā institūcija par 9.2.4.specifiskā atbalsta mērķa ieviešanu „Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem”.⁵⁵ Mērķa īstenošanas pasākumu ietvaros atbalsts ir piešķirts visiem Latvijas iedzīvotājiem, jo īpaši teritoriālās, sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautās iedzīvotāju grupām, t.sk. romiem.

2019. gadā pasākuma „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” ietvaros⁵⁶ ir īstenotas vairākas atbalsta aktivitātes, piemēram, fizisko aktivitāšu veicināšanas kampaņa, pilotprojekts smēķēšanas atmešanai, programma pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērniem par mutes un zobu veselības veicināšanu saistībā ar veselīga uztura paradumiem. Visā smēķēšanas atmešanas pilotprojekta laikā ir iesaistījās tikai viens romu tautības dalībnieks.

Savukārt, iniciatīvas „Pasākumi vietējās sabiedrības veselības veicināšanai un slimību profilaksei” ietvaros⁵⁷ SPKC sadarbībā ar pašvaldībām īstenoja dažādus veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumus un aktivitātes, piemēram, par veselīgu uzturu, fiziskajām aktivitātēm, psihisko veselību, seksuālo un reproduktīvo veselību, atkarību izplatīšanās mazināšanu. 2019.gadā SPKC sadarbībā ar biedrību „DIA+LOGS” un romu mediatoru Ventspilī romu tautības iedzīvotājiem (kopumā 9 romiem) nodrošināja informatīvus un izglītojošus pasākumus par veselības jautājumiem, īpaši par infekcijas slimību izplatību un rehabilitāciju. Ārpus šīs sadarbības kopumā nav zināms pakalpojumu saņēmušo dalībnieku dalījums pēc tautībām, jo šāda informācija netiek apkopota.

Kopumā ir novērots atsaucības trūkums no romu tautības iedzīvotājiem, lai piedalītos minētajos ESF atbalsta pasākumos. Biedrība „DIA+LOGS”, kas piesaistīja romu mediatoru, norādīja uz šādiem izaicinājumiem darbā ar romu tautības iedzīvotājiem: 1) romiem trūkst motivācijas; 2) trūkst izpratnes par saslimšanu (ar infekcijām un citām slimībām).

Izvērtējot vienlīdzīgu pieeju mājoklim, izvērtējumā norādīts, ka dažādu sabiedrības grupu pārstāvji, t.sk. romi, saskaras ar situācijām, kad privātie mājokļu īpašnieki viņiem atsaka izīrēt savus īpašumus. Jāņem vērā, ka šī sociālā faktora negatīvā ietekme var izpausties tieši privātajā mājokļu tirgū, pašvaldības gadījumā šim faktoram nevajadzētu būt ietekmei, kaut arī pilnībā izslēgt to nevar.⁵⁸

Minētā izvērtējuma autori atsaucas uz 2015.gada veiktā pētījuma „Romi Latvijā” mājokļa jomā identificētajām problēmām un piedāvātajiem pasākumiem minēto problēmu risināšanai.⁵⁹ Romu situācija mājokļa jomā kopumā atbilst trūcīgo iedzīvotāju situācijai, ko papildina arī salīdzinoši zemās mājokļa apsaimniekošanas prasmes un izpratnes trūkums par nepieciešamību segt izdevumus par mājokli. Izvērtējumā ir secināts, ka mājokļa pieejamība ir problemātiska tieši trūcīgajiem romiem – pēc ekspertu aplēsēm tādi ir 75-80% romu, ņemot vērā romu zemo nodarbinātības un attiecīgi arī ienākumu līmeni. Romu apdzīvotajiem mājokļiem ir raksturīgs zems labiekārtojuma līmenis un slikts tehniskais stāvoklis. Liela daļa romu apdzīvoto mājokļu ir pārapdzīvoti, kas nozīmē, ka netiek ievērotas minimālās prasības attiecībā uz mājokļa lielumu un platību, kas ir viens no nevienlīdzības mājokļu pieejamības jomā rādītājiem.⁶⁰

⁵⁵ MK 2016.gada 17.maija noteikumi Nr. 310 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.4. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem", pieejami <https://likumi.lv/ta/id/282400-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-9-2-4-specifiska-atbalsta-merka-uzlabot-pieejamibu-veselibas-veicinasanas> (Skatīts 17.04.2020.).

⁵⁶ Par 9.2.4.1. pasākumu "Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi" pieejama informācija <https://spkc.gov.lv/lv/rightmenu/projekti/esf-9241pasakuma-projekts> (Skatīts 17.04.2020.).

⁵⁷ Par 9.2.4.1. pasākumu „Pasākumi vietējās sabiedrības veselības veicināšanai un slimību profilaksei” pieejama informācija <https://spkc.gov.lv/lv/rightmenu/projekti/esf-9242pasakuma-projekts> (Skatīts 17.04.2020.).

⁵⁸ Turpat, 248.-249.lpp.

⁵⁹ Turpat, 248. lpp.

⁶⁰ Turpat, 348., 359.lpp

3. Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu NVO iniciatīvām.

Sākot ar 2019.gadu, pasākumi romu integrācijas jomā reģionālajā līmenī ir iekļauti reģionālo NVO atbalstu centru deleģētajos uzdevumos. Latvijas reģionos NVO atbalsta centri⁶¹ 2019.gadā uzsāka atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu pilsoniskās sabiedrības un starpkultūru sadarbības attīstības jomā, kuru ietvaros bija paredzēts organizēt pasākumus mazākumtautību NVO, t.sk., sniegt atbalstu romu sociālajai iekļaušanai, piemēram, nodrošināt mācības romu NVO par pilsonisko līdzdalību un starpkultūru dialogu, kapacitātes stiprināšanas mācības, kā arī nodrošināt starpkultūru dialoga, t.sk. romu, pasākumus dažādām mērķauditorijām. Pasākumu rezultāti tiks publicēti 2020.gadā.

2019.gadā biedrība „Romu Kultūras Centrs” turpināja pasākumu organizāciju sabiedrības izglītošanai un izpratnes veicināšanai par romu kultūru, mākslu un vēsturi, tostarp romu genocīdu, kā arī ir attīstījusi darbību romu kultūras mantojuma saglabāšanai un kultūras popularizēšanai Latvijas sabiedrībā. Tika nodrošināta informācijas aprīte un publicitāte par veiktajiem sabiedrību informējošiem pasākumiem.⁶² Valsts pārvaldes uzdevumu ietvaros biedrība „Romu Kultūras Centrs” noorganizēja 10 ekskursijas Romu Vēstures un mākslas muzejā speciālista pavadībā, kā arī individuālos muzeja apmeklējumus,⁶³ rīkoja divas romu mākslinieces O.Rudevičas mākslas izstādes un ceļojošo izstādi „Romu holokausts Latvijā (1941–1945)” Liepājas muzeja filiālē „Liepāja okupāciju režīmos”⁶⁴, nodrošināja sagatavošanas darbus, lai organizētu V Starptautisko Romu Kultūras festivālu 2019.gadā, kā arī ir nodrošinājusi individuālās konsultācijas Latvijas romiem t.sk. pasaules karā cietušajiem romiem, viņu tiesību un interešu aizstāvības jomā.

7.attēls. Starptautiskais Romu Kultūras festivāls 2019

Biedrības „Romu kultūras centrs” publicitātes foto, 2020.

⁶¹ Biedrība „Kurzemes NVO centrs”, biedrība „Latvijas Pilsoniskā alianse”, biedrība „Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs”, nodibinājums „Valmieras novada fonds” un biedrība „Zemgales nevalstisko organizāciju atbalsta centrs”.

⁶² Papildus informācija ir pieejama <http://www.romucentrs.lv/> (Skatīts 17.04.2020.)

⁶³ Informācija par iespēju apmeklēt muzeju ir pieejama biedrības mājas lapā un biedrības Facebook profilā.

⁶⁴ Papildus informācija ir pieejama <https://www.liepajasmuzejs.lv/lv/lor/224-aktualitates/n1139/> (Skatīts 17.04.2020.)

Turklāt ir atbalstīta tradicionālā romu mūzikas ansambļa „AME ROMA” darbība, nodrošinot regulārus mēģinājumus un uzstāšanos dažādos kultūras pasākumos.⁶⁵ Biedrība piedalījās informatīvā bukleta tapšanā par Latvijas romu kultūru.⁶⁶

2019.gadā 22.decembrī biedrība „Romu Kultūras Centrs” ar KM atbalstu rīkoja Starptautisko Romu kultūras festivālu „ROMA WORLD 2019”, kurā piedalījās pasaulē slaveni romu mūziķi no vairāk nekā astoņām pasaules valstīm.

Festivāla mērķis bija veicināt sabiedrības saliedētību un kultūras dialogu, lai mainītu sabiedrības aizspriedumos balstīto attieksmi pret romiem un lauza izveidojušos stereotipus caur mākslas un kultūras prizmu. Koncerts tika translēts tiešraidē sociālajos tīklos, un to skatījumu skaits bija 10 000 reizes.

4. Informācija par romu integrācijas pasākumiem Latvijas pašvaldībās.

Latvijas pašvaldību reģionālie eksperti romu jautājumos ir snieguši informāciju par 2019.gadā īstenotajiem romu integrācijas un atbalsta pasākumiem.

Jelgavas pilsēta

2019.gadā Jelgavas pilsētas dome īstenoja atbalsta pasākumus romu izglītības līmeņa paaugstināšanai un sociālajai iekļaušanai. Piemēram, Jelgavas pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” un Jelgavas 4.pamatskolā tika nodarbināti romu tautības pedagogu palīgi, kuri iekļaujošās klasēs romu skolēniem sniedza psiholoģisku atbalstu, veicinot viņu motivāciju un adaptāciju sociālai videi, sadarbojoties ar romu ģimenēm un skolu. Pateicoties romu skolotāju palīgu atbalstam, minētās izglītības iestādes apmeklēja visi iestādē reģistrēti romu bērni. Jelgavas 4.pamatskolā nodrošināts regulārs atbalsts mācību procesā 29 romu bērniem no 1. līdz 6.klasei.

JSLP sadarbībā ar romu mediatoru 2019.gadā ir sniegusi individuālo atbalstu 29 romu ģimenēm, lai veicinātu to izpratni par izglītības nepieciešamību bērniem atbilstoši bērna vecumam un spējām. Tiek veikts regulārs preventīvs sociālais darbs ar romu ģimenēm, lai veicinātu izglītības apgūšanu un izglītības iestāžu apmeklējumu. Kopumā 2019.gadā pateicoties pārvaldes darbam, ir uzlabojusies sociālā situācija 20 romu ģimenēs, sadarbības rezultātā atrisināta mājokļa problēma 8 romu ģimenēm ar bērniem, uzlabojusies materiālā situācija 27 romu ģimenēs, bet izglītība tiek nodrošināta bērniem no 21 romu ģimenes. Vismaz 40 romu tautības personas saņem sociālās palīdzības pabalstus, bet 32 romu tautības personām ir piešķirts pabalsts krīzes situācijā.

Kopumā ir uzlabojusies sadarbība starp romu ģimenēm un sociālajiem darbiniekiem, jo sociālie darbinieki sniedz nepieciešamo atbalstu, lai uzlabotu ģimeņu sociālo situāciju. Ģimenes ir informētas par pieejamo sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem, kā arī pārtikas un higiēnas paku saņemšanas iespējām.

2019. gadā Jelgavas pilsētas Sabiedrības integrācijas pārvalde īstenoja vairākus kultūras pasākumus un atbalsta aktivitātes, iesaistot pilsētā dzīvojošus romus. Piemēram, tika organizēts Ziemassvētku pasākums romu ģimenēm, kurā piedalījās 50 romu bērni un 30 vecāki, kā arī Mātes dienai veltīts pasākums 40 romu ģimenēm. Organizēts Starptautiskajai romu dienai veltīts pasākums „Khelasam!” („Dejosim!”), kurā piedalījās Jelgavas romu biedrības „Romanu čačipen” dalībnieki, prezentējot romu tradicionālās dziesmas un dejas.

Pateicoties Jelgavas pilsētas pašvaldības piešķirtajam atbalstam, ir organizēta trīs nedēļu vasaras nometne romu bērniem (kopā 20 romu bērniem vecumā no 4 līdz 12 gadiem). Nometnes pasākums, izmantojot neformālās izglītības metodes, palīdzēja romu bērniem uzlabot latviešu

⁶⁵ Piemēram, festivālā „GypsyFest 2019” Lietuvā 14.04.2019., dalību A.Kopiļenko piemiņas koncertā 18.01.2019., labdarības koncerti dažādās valstīs un pašvaldību iestādēs.

⁶⁶ Buklets ir pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Romi_LV_web_FINAL.pdf

valodas un matemātikas zināšanas, lai varētu mācību gada sākumā iesaistīties izglītības procesā kādā no Jelgavas pilsētas izglītības iestādēm.

2019.gadā Jelgavas sabiedrības integrācijas pārvaldes telpās turpināja darboties rotaļlietu bibliotēka „Ringla”, kas tapusi projekta „Inovatīvs veids romu bērnu izglītībai un aprūpei: „TOY” metodes iekļaušanai” ietvaros, ko īsteno biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” ar Jelgavas pašvaldības atbalstu. Projekta mērķis ir veicināt ES Padomes ieteikuma par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs īstenošanu ar inovatīvām metodēm, organizējot speciālus agrās bērnības izglītības un aprūpes pasākumus. Bibliotēka “Ringla” ir atvērta ikvienam interesentam trīs reizes nedēļā, tomēr īpašs akcents tiek likts uz romu kopienu, lai sekmētu viņu socializāciju, stereotipu laušanu un integrāciju sabiedrībā. Vismaz reizi nedēļā bibliotēkā notika pasākums ģimenēm, ko vadīja romu tautības bibliotēkas speciālisti Ināra Kozlovskā un Dana Dižus.⁶⁷ Gadā laikā bibliotēku regulāri apmeklēja vairāk nekā 106 ģimenes, tostarp 23 romu ģimenes.

Labdarības akcijas „Ar prieku pretī zināšanām” ietvaros tika sniegts atbalsts Jelgavas skolēniem, kuru ģimenēm ir grūtības iegādāties nepieciešamos skolas piederumus jaunajam mācību gadam – pieci romu bērni saņēma skolas somas un skolas piederumus.

Daugavpils pilsēta

2019.gadā Daugavpils pilsētas 26.pirmsskolas izglītības iestādi apmeklēja 15 romu tautības bērni, kas ir 8% no pirmsskolas iestādes kopējā bērnu skaita. 2019./2020.mācību gadā. J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā mācās apmēram 40 romu bērni, bet pirmsskolas izglītības iestādi apmeklē apmēram 18 romu bērni.

Visiem 26.pirmsskolas izglītības iestādes audzēkņiem un viņu ģimenēm, t.sk. arī romu ģimenēm, bija iespēja aktīvi darboties projektā „Darbīgās kopienas”, kura mērķis ir attīstīt izglītības iestāžu un vietējās sabiedrības sadarbības prasmes un iesaistīšanās iespējas darbīgu vietējo kopienu izveidei un sociālās uzņēmējdarbības veicināšanai. Piedalījās 15 romu bērni un viņu vecāki. Papildus, bērniem, kuriem dažādu iemeslu dēļ ir grūtības apgūt mācību procesu, tiek nodrošināti atbalsta pasākumi, t.sk. sociālā pedagoga vadītā korekcijas programma.

Kopš 2017./2018.mācību gada J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskola īsteno VISC projektu „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”⁶⁸, Šī projekta ietvaros izglītības iestādē 2019.gadā turpināja strādāt romu tautības skolotāju palīgs, kurš sniedz individuālo atbalstu 1. – 6.klašu romu skolēniem mācību procesā (kopumā 20 romu bērniem), t.sk. palīdz bērniem izprast uzdevumu noteikumus, pildīt mājas darbus pagarinātās dienas grupā, kā arī palīdz klašu audzinātājiem ārpusstundu aktivitāšu un kultūras pasākumu organizēšanā. Romu bērniem papildus atbalsts skolā sniegts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai projekta „PuMPuRs” ietvaros.

2019.gadā projekta „Inovatīvs veids romu bērnu izglītībai un aprūpei: „TOY” metodes iekļaušanai” ietvaros, ko īsteno biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” ar Daugavpils pašvaldības atbalstu, J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolas telpās sāka darboties rotaļlietu bibliotēka „Spēļu centrs – TOY”. Bibliotēkā darbojās romu skolotāju palīgs, kas veicināja romu ģimeņu iesaistīšanu bibliotēkas atbalsta pasākumos.

2019.gadā Daugavpils pilsētas pašvaldība attīstīja sadarbību ar romu NVO (biedrību „NĒVO DROM D” un Čigānu kopienas kultūras attīstības biedrību „ME ROMA”), lai nodrošinātu kopīgu projektu īstenošanu dažādās jomās, atbalstot minēto biedrību iniciatīvas Daugavpils pilsētas domes pamatbudžeta programmas „Sabiedrisko organizāciju atbalsta fonds” ietvaros. Piemēram, biedrība „NĒVO DROM D” īstenojot projektu „Romu integrācija

⁶⁷ Informācija ir pieejama <https://www.jelgavasvestnesis.lv/pilseta/atklaj-latvija-pirmo-rotallietu-biblioteku> (Skatīts 13.03.2020.)

⁶⁸ 8.3.2. specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt atbalstu vispārējās izglītības iestādēm izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” ietvaros.

Latvijas sabiedrībā”, organizēja semināru romiem par izglītības un nodarbinātības iespējām, radošas darbnīcas romu ģimenēm un jauniešiem, kā arī veicināja romu iesaisti Daugavpils pilsētas svētkos un citos pasākumos. Savukārt, Čigānu kopienas kultūras attīstības biedrība „ME ROMA” īstenoja projektu „Dialoga veicināšana starp Latvijas romu kopienām un sabiedrību”. Daugavpils pašvaldības sniegtā informācija liecina, ka 2019.gadā kopumā romu NVO aktivitāšu skaits ir samazinājies.

Ventspils pilsēta

2019.gadā romu mediatore trupināja darbu projekta „Latvijas romu platforma” ietvaros, sadarbojoties ar Sociālo dienestu, Izglītības pārvaldi, Ventspils izglītības iestādēm, īpaši Pārventas pamatskolu, kā arī ar speciālo internātpamatskolu. Romu mediatora galvenā mērķa grupa ir sociāli nelabvēlīgas romu ģimenes, jo tām bieži vien nav pastāvīgas dzīves vietas, ir latviešu valodas zināšanu un izglītības trūkums, kā arī sociālās uzvedības un sabiedrisko normu ievērošanas problēmas. Ventspils pilsētas Sociālā dienesta sniegtā informācija liecina, ka romu mediatore veicina skolēnu iesaistīšanos mācību procesā, lai mazinātu analfabētismu romu tautības bērnu vidū, palīdz apzināt, vai romu bērni regulāri apmeklē skolu, kā arī veicina romu ģimeņu izpratni par izglītības nepieciešamību. Ar mediatora iesaisti Pārventas pamatskolā tika rīkotas tikšanās ar romu tautības skolēniem un viņu vecākiem. Kopumā tika nodrošināts atbalsts vismaz 48 romu bērniem.

Strādājot ciešā sadarbībā ar pašvaldības iestādēm, romu mediatore sniedz atbalstu romu ģimenēm nepieciešamo dokumentu sagatavošanā un iesniegšanā attiecīgajā iestādē, kā arī citos sociālajos un mājokļu jautājumos, piemēram, romu mediatore palīdzēja romu ģimenēm ar dzīvokļu un komunālo parādu restrukturizāciju. Mediatore aktīvi sadarbojas ar SIA „Latvijas Infektoloģijas centrs” speciālistiem un informē romu tautības ģimenes par nepieciešamību savlaicīgi ierasties uz pārbaudēm medicīnas iestādē vai pēc medikamentiem.

Romu mediatore strādā nodibinājumā „Sociālo pakalpojumu aģentūra” kā ģimenes asistents, sniedzot atbalstu problemātiskajām romu ģimenēm.⁶⁹

Limbažu novads

Limbažu novada pašvaldība atbalsta romu skolotāju palīga darbu Lādezera pamatskolā un Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolā. Veikts mērķtiecīgs darbs izglītības pieejamības un izglītības kvalitātes paaugstināšanā romu bērniem, kas ietver sākumskolas un pamatskolas vecuma izglītības veicināšanas izvirzīšanu kā vienu no izglītības prioritātēm skolās.

Lādezera pamatskolā romu skolotāja palīgs veic starpnieka un konsultanta lomu starp pašvaldības iestādēm, skolu un ģimeni, tādējādi veicinot informācijas un pieredzes apmaiņu, piemēram, sniedz atbalstu romu ģimenēm viņu komunikācijā ar veselības aprūpes institūcijām, izglītības iestādēm, NVA filiāli un sociālo dienestu. Skolotāja palīgs kopā ar pedagogiem palīdz bērniem pārvarēt valodas barjeru un apgūt latviešu valodu, lai veiksmīgi uzsāktu skolas gaitas sākumskolas posmā.

Pateicoties romu tautības skolotāja palīga iesaistei darbā ar romu bērniem un viņu ģimenēm, būtiski ir uzlabojusies romu bērnu situācija izglītības jomā Limbažu novadā. Īpaša uzmanība ir pievērsta darbam ar romu bērniem un jauniešiem. Viņi ir iesaistīti dažāda veida konkursos, interešu izglītības aktivitātēs un projektos, kā arī saņem atbalstu savu talantu un radošuma attīstībai. Pateicoties minētajiem pasākumiem, lielākā daļa skolas vecuma romu bērni tiek iesaistīti obligātā mācību satura apguvē, bet jaunie vecāki apzinās arī pirmsskolas nozīmi sava bērna izglītošanā. Lādezera pamatskola veic romu vecāku izglītošanu par pirmsskolas izglītības nepieciešamību un nozīmi, liekot uzsvāru uz viņu bērnu sasniegumiem un sagaidāmajiem rezultātiem, rīkojot izglītojošas lekcijas un individuālas pārrunas. Lādezera

⁶⁹ Pakalpojums tiek nodrošināts no Ventspils pilsētas Sociālā dienesta budžeta līdzekļiem.

pamatskola veicina sadarbību ar romu bērnu ģimenēm, sniedzot dažāda veida papildus atbalstu, piemēram, humāno palīdzību, piesaisti bezdarbnieku projektam, lai vecāki varētu iesaistīties darba tirgū. Romu vecāku informēti par Sociālā dienesta pabalstu piešķiršanas kārtību un atbalsta pakalpojumiem, par dažādām tālākizglītības un darba iespējām, kā arī citiem aktuāliem jautājumiem.

2019.gadā Lādezera pamatskolā tika rīkots Valodas dienu pasākums, lai ieinteresētu skolēnus par dažādām valodām, t.sk. arī par romu valodu un to daudzveidību.

Tukuma novads

Saskaņā ar Tukuma novada pašvaldības sniegto informāciju 2019.gadā atsevišķi pasākumi romu ģimenēm netika organizēti. Romu ģimenes tiek iesaistītas pēc vajadzības un sociāla darbinieka ieskatiem grupu darbā, jauniešu programmās un citos pasākumos. Biedrības „Palēciens Tev” īstenotajā Jauniešu pašizausmes un atbalsta programmā iesaistījās četri romu jaunieši, viņi ieguva izpratni par veselību, higiēnu, izglītības nepieciešamību un informāciju par lietderīgu brīvā laika pavadīšanu u.c. jautājumiem. Pateicoties vecāku iesaistīšanai šajā programmā, ir uzlabojusies vecāku un bērnu savstarpējās attiecības. Romu iedzīvotāji arī iesaistījās mazo bērnu vecāku atbalsta grupa „Sargeņģelis”, ko īstenoja Tukuma novada sociālais dienests.

Viļakas novads

2019.gadā Viļakas novada pašvaldības institūcijas, NVA filiāle Viļakā un ģimenes ārsti sadarbībā ar romu mediatori Viļakas pilsētā īstenoja atbalsta pasākumus romu integrācijas jomā. 2019.gadā pašvaldībā tika nodarbināti 6 romu tautības pārstāvji algotos pagaidu sabiedriskajos darbos, risināti mājokļu un izglītības jautājumi (7 romu bērni mācās pamatizglītības posmā Viļakas pamatskolā un Viļakas Valsts ģimnāzijā). Ar romu mediatora atbalstu un sadarbībā ar Sociālo aprūpes centru, Valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centru un bāriņtiesu tika organizētas romu informatīvās un konsultatīvās dienas, lai informētu vietējos romu iedzīvotājus par dažādiem sociālajiem jautājumiem un integrācijas iespējām sabiedrībā.⁷⁰

5. Pasākumi cilvēktiesību un starpkultūru komunikācijas jomā.

2019.gadā SIF turpināja projektu „Dažādību veicināšana”, kas paredz nodrošināt sociālās atstumtības un diskriminācijas riskiem pakļautām mērķa grupām, t.sk. romiem, motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumus, kā arī sabiedrības izpratnes paaugstināšanas pasākumus par sociālās iekļaušanas veicināšanas un diskriminācijas novēršanas jautājumiem.⁷¹ Projektā īstenotie motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumi⁷² ietver pārmaiņu aģentu un citu profesionāļu pakalpojumus, individuālās un grupu konsultācijas, atbalsta un pašpalīdzības grupas, lai veicinātu sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļauto mērķa grupu integrāciju sabiedrībā un iekļaušanos sociālajā dzīvē, veidojot viņu izpratni par savu tiesību aizstāvību, palīdzot iesaistīties izglītībā, kvalifikācijas apguvē vai nodarbinātībā. Motivācijas programmas pakalpojumus noteiktajām mērķa grupām nodrošināja deviņi pakalpojuma sniedzēji visos Latvijas reģionos. Romu tautības

⁷⁰ Ar informāciju oar KM Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvju tikšanās un labās prakses vizīti Viļakas novadā par iepazīties šī ziņojuma 8.lapā.

⁷¹ Pasākums tiks īstenots saskaņā ar MK 2016.gada 9.februāra noteikumiem Nr.102 „Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” 9.1.4.4. pasākuma „Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)” īstenošanas noteikumi”. (Skatīts 15.04.2020.)

http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10050&Itemid=256&lang=lv

⁷² Motivācijas programmu paredzēts īstenot līdz 2022.gada 31.decembrim.

pārstāvjiem tika piedāvāts sociālo pakalpojumu kopums, lai mazinātu to sociālo atstumtību un veicinātu iekļaušanos sabiedrībā. 2019.gadā 6 romu tautības personas ir iesaistītas motivācijas programmā. Nacionālo minoritātes atbalstam pārmaiņu aģenti sniedza arī atbalstu latviešu valodas apguvē un veicināja pašapziņas celšanu.⁷³ Atsevišķās pilsētās pakalpojuma sniedzēji sadarbojās arī ar romu mediatoriem.

Sabiedrības izpratnes un informētības paaugstināšanas kampaņas⁷⁴ ietvaros tika izveidots video rullis „Tava etniskā piederība nevar būt šķērslis Tavai izaugsmei” par aktīvu romu sievieti Rasmu Zavicku.⁷⁵

8.attēls. Pasākums „Svinam Ziemassvētkus kopā ar romiem!” Rīgā

Foto: Deniss Kretalovs

Lai saliedētu Latvijas sabiedrību un romus, mazinātu aizspriedumus pret romiem, kā arī labāk iepazīstinātu interesentus ar Latvijas romu kultūru, Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls sadarbībā ar KM EP kampaņas „Dosta! Pārkāp aizspriedumiem, iepazīsti romus!” ietvaros⁷⁶ 2019.gada 17.decembrī rīkoja romu kultūras pasākumu „Svinam Ziemassvētkus kopā ar romiem!” mākslas muzejā „Rīgas birža” Rīgā. Pasākumā piedalījās vairāk nekā 45 dalībnieki, t.sk. romu tautības aktīvisti, valsts pārvaldes un pašvaldību iestāžu pārstāvji, NVO pārstāvji un citi interesenti no dažādiem Latvijas novadiem. Pasākuma dalībnieki kopā ar kultūras speciālistiem un NVO pārstāvjiem diskutēja par Latvijas romu kultūras mantojuma saglabāšanu, lasīja dzeju romu un latviešu valodā, piedalījās radošajā darbnīcā. Pasākuma noslēgumā notika romu tradicionālo ēdienu degustācija Vecrīgas Ziemassvētku tirdziņā un Viļakas tradicionālās romu mūzikas ansambļa „Brīvais vējš” koncerts Domes laukumā. Šis pasākums deva iespēju dalībniekiem un plašākam interesentu lokam iepazīties ar Latvijas romu kultūras mantojumu un attīstīt savstarpēju dialogu.

2019.gadā biedrība „Šamir” sadarbībā ar Somijas biedrību „Kultūras asociācija DROM”, biedrību „ERFOLG”, Latgales nacionālo kultūras biedrību asociāciju projekta „Ar Mirandas Acīm” ietvaros Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejā organizēja ceļojošo

⁷³ Barbara Ābele, Ieva Cēbura, Viola Korpa u.c. (2019.) Vidusposma izvērtējums par sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļauto personu situācijas izmaiņām https://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10050&Itemid=256&lang=lv (Skatīts 03.04.2020.)

⁷⁴ Kampaņas mērķis ir veicināt dialogu ar Latvijas sabiedrību par nediskriminācijas principiem un sekmētu tolerances un sabiedrības saliedētību. 2019. gada galvenā tēma bija etniskā dažādība, kuras ietvaros bija ietverti arī romi. Informatīvo kampaņu īstenoja SIA „Deep White”.

⁷⁵ Video rullis pieejams Internet kanālā YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=3l2kl2l7eLE>

⁷⁶ Lai paaugstinātu sabiedrības izpratni par Latvijas romu kultūru, vēsturi un sociālajiem jautājumiem, kā arī par aizspriedumu un stereotipu negatīvo ietekmi uz romu stāvokli, kopš 2015.gada KM atbalsta informatīvus pasākumus EP kampaņas „Pietiek! Pārkāp aizspriedumiem, iepazīsti romus!” ietvaros.

izstādi „Miranda – romu Holokausts”, kā arī izglītojošus seminārus piecās Rīgas izglītības iestādēs, Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzejā, Rēzeknes pilsētas kultūras namā un vācu biedrībā „Erfolg”. Projekta mērķis bija iepazīstināt sabiedrību, īpaši skolniekus, ar romu genocīda traģēdiju caur romu izcelsmes meitenes stāstu par izdzīvošanu koncentrācijas nometnē.

6. Dalība starptautisko organizāciju aktivitātēs un starptautiskā sadarbība.

2019.gada oktobrī KM pārstāvis piedalījās darbnīcā par romu integrācijas nākotnes politikām, ko rīkoja EK un kurā apsprieda romu integrācijas politiku pēc 2020.gada. Diskusijas rezultātā dalībnieki vienojās, ka, izstrādājot nākotnes romu integrācijas ietvaru, būtu konkrēti jānosaka iesaistīto pušu atbildība un jāņem vērā romu situācijas un iedzīvotāju skaita atšķirības ES dalībvalstīs, kā arī jāveido pielāgota un sabalansēta pieeja, kurā ir jāapvieno antičigānisma un sociālas nevienlīdzības apkarošanas jautājumi.

KM pārstāvis piedalījās augstā līmeņa konferencē par ES ietvaru nacionālajām romu integrācijas stratēģijām Bukarestē (03.-04.03.2019.), kurā tika prezentēti ES ietvara īstenošanas izvērtēšanas rezultāti laika periodā no 2012.- 2017.gadam. Pasākumā tika uzsvērts, ka ir nepieciešams turpināt romu politikas attīstību, bet nākamajā romu integrācijas stratēģijas ietvarā jāizceļ antičigānisma apkarošanas jautājums, kā arī jāstiprina romu NVO vietējā un reģionālajā līmenī, lai romu organizācijas ar savu darbību un īstenotajiem pasākumiem varētu aktīvāk iesaistīties cīņā pret antičigānismu. Izvērtējumā ir secināts, ka kopumā ir panākts pozitīvs progress visās ietvara jomās (izglītības, nodarbinātības, veselības un mājokļa jomā), bet ir jāturpina darbības attīstība ietvara jomās, lai romu iedzīvotājiem nodrošinātu vienlīdzīgas tiesības.

KM pārstāvis piedalījās divās Augsta līmeņa ekspertu komitejas romu jautājumos (*Ad hoc Committee of Experts for Roma Issues – CAHROM*) sanāsmēs, kurās tika apspriesti aktuālie jautājumi par romu integrācijas politikas attīstību EP un EP dalībvalstu līmenī, un sniedza informāciju un viedokli par tematisko vizīti par romu integrācijas politikas īstenošanas koordinācijas praksēm valstīs ar nelielo romu iedzīvotāju skaitu (Latvijā, 03.-05.10.2018.), kā arī tematisko vizīti par nacionālo valsts atbalstu romu mākslas un kultūras veicināšanai un romu holokausta atcerēšanas pasākumiem (Vācijā, 20.-22.02.2019.).⁷⁷

2019.gada 27.maijā KM pārstāvis piedalījās seminārā Igaunijas izglītības iestāžu speciālistiem par romu bērnu izglītības jautājumiem (01.11.2019.), kā arī tikšanās ar Igaunijas Kultūras ministrijas, Izglītības ministrijas un Valgas pašvaldības pārstāvjiem par romu integrācijas politikas koordinēšanu, kurā ir informējis dalībniekus par Latvijas pieredzi romu mediācijas jomā.

Ziņojumu sagatavoja:
D.Kretalovs, 67330312
Deniss.Kretalovs@km.gov.lv

⁷⁷ *Ad hoc* ekspertu komitejas informatīvie ziņojumi angļu valodā par abām tematiskajām ekspertu vizītēm ir pieejami KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/starptautiska-sadarbiba> (Skatīts 03.04.2020.)